

Indstilling til Cavlingprisen

Vi vil gerne **indstille journalist Susanne Niskanen, Midtjyllands Avis** til Cavlingprisen, da vi finder, hun i særlig grad har udvist initiativ og talent i det forgangne år.

Begrundelse er, at hun uden sammenligning er den journalist i landet, der har gravet dybest i "lavdosis-CT-sagen fra Silkeborg", som af førende fagfolk (professor Frede Olesen, tidligere mangeårig formand for Kræftens Bekæmpelse) kaldes "den største forvaltningsmæssige skandale".

Et kort referat af sagen (vedlagt, bilag 1) er skrevet af Frede Olesen, der er en af verdens førende forskere inden for området. Notatet stammer fra Facebook, mens et mere omfattende resume er under publicering til Månedsskrift for Almen Praksis 2020.

Susanne Niskanen (SN) er én af de få journalister i landet har forstået sagens principielle og meget vidtrækkende faglige indhold, hvor man potentielt hvert år kan redde flere hundrede patienter med lungekræft.

Disse faglige problemer har hun på kompetent og nidkær vis afdækket og vedvarende skrevet om problemerne i mere end 50 artikler, så forsøg fra den øverste ledelse på at dysse sagen ned ikke er lykkedes, og hvor landsdækkende organisationer, politikere og medier er blevet tiltagende interesseret i sagen og gået ind i denne.

Afdækningen har resultatet i, at Sundhedsstyrelsen undsiger Region Midt og Sundhedsstyrelsens rådgiver Dansk LungeCancer Grupper ligeledes undsiger Region Midt, hvorved hele grundlaget for sagen er faldet på jorden. SNs afdækning bliver sandsynligvis medvirkende til national udfasning af røntgen af lungerne, og at Sundhedsstyrelsen må korrigere Region Midts fortolkning af svarbrevet d 28.02.20 til regionen. Herved spares mange patienter for unødigt at blive genindkaldt til omfattende undersøgelser. Uden SNs dækning ville man næppe havde opnået det kommende kvantespring fremad i diagnostik af lungekræft, som forventes vedtaget inden for det næste år.

Samtidig har SN afdækket og på en sober måde fremstillet centrale lederes overraskende inkompetence i håndtering af sagen, og afsløret åbenlyse forkerte udmeldinger (bilag 2-5).

SN har også på kompetent vis afdækket et politisk ledelsesvakuum (bilag 6-7) og den ubehagelige *management by fear* ledelseskultur, der er opstået i Region Midt efter direktørerne Bo Johansens og Leif Vestergaard Pedersens fratræden med store personalemæssige følgevirkninger i form af frygt for brug af ytringsfriheden (overlæger tør ikke offentliggøre kritiske resultater) (bilag A6), kritikere indkaldes til tjenestelige samtaler (bilag 8), "kaffemøder" (selv hospitalspræsten har været indkaldt, bilag 9) eller fyringer pga. "samarbejdsproblemer". Den politiske berøringsangst over for at gribe ind i en ulykkelig, fastlåst konflikt, dokumenterer SN, rammer både medarbejdere og patienter.

SN var en af de første til at påvise, at påstanden om "en brist i patientsikkerheden" i Silkeborg ikke holdt. Påstanden blev rundsendt i en usædvanlig pressemeddelelse via Ritzau d 27/4-2020 af hospitalsledelsen (Viborg-Silkeborg) og direktionen i Region Midt. Pressemeddelelse satte ny laveste standard for offentlig omtale af underordnede medarbejdere.

SN gennemskuede de officielle tal fra årsopgørelserne omkring udredning af lungekræftpatienter, hvor tallene fra Dansk LungeCancer Gruppens årsrapport ikke stemte overens med, at der skulle have været et "svigt i patientsikkerheden" i Silkeborg, tvært imod fremgik det, at Silkeborg havde landets bedste resultater for lungekræftudredning med potentialet til at redde flere hundrede kræftpatienters liv hvert år, hvis Silkeborgs resultater kunne overføres til landsplan (bilag 10-11).

SN har med sine mange artikler været med til at udbrede forståelse for fakta og derved fjerne befolkningens nervøsitet for "kvalitetsbrist" og SNs vedholdenhed har været en hovedårsag til, at der er nedsat en arbejdsgruppe omkring Sundhedsstyrelsen med henblik på at få lavet en national strategi for udredning af lungekræft.

Flere overlæger lavede interne undersøgelser på deres afdelinger, der viste at ca. halvdelen af alle patienter over 40 år, der henvises til røntgen af lungerne, også opfylder Region Midts uofficielle, opstrammede fortolkning af henvisningskriterierne til den fulde lungekræftpakke. SN var den eneste journalist, som en af disse overlæger, turde henvende sig til, skønt overlægen arbejdede i en anden by (bilag 12,7). De andre overlæger ønskede at være anonyme pga. frygt for repressalier.

Herved blev det dokumenteret, at ingen afdelinger i landet kunne opfylde Region Midts uofficielle, opstrammede fortolkning (af 28/2-2020) af henvisning til den fulde lungekræftpakke. Overlægen (fra Randers) modtog mange advarsler om, at det kunne koste vedkommende jobbet, men valgte alligevel at offentliggøre resultatet i SNs avis (Midtjyllands Avis). Overlægen blev kort efter fyret. Det meste af pressesagen blev derfor kørt i Midtjyllands Avis og ikke i den lokale Randers Amtsavis.

På baggrund af SNs vedvarende journalistik blev både Sundhedsstyrelsen, Dansk LungeCancer Gruppe og Sundhedsministeren involveret, og alle har nu bekræftet SNs primære tolkning af, at hele grundlaget for sagen var forkert.

Herved faldt hele sagen om "brist i patientsikkerhed" i Silkeborg fra hinanden.

SN udstillede via gentagne ryktere direktionens og regionspolitikernes berøringsangst i at forholde sig til problemstillingen. Samtidig udstillede SN hykleriet omkring, at patienter over 40 år, der henvises til røntgen af lungerne på alle hospitaler, men som opfylder Sundhedsstyrelsens uofficielle, opstrammede henvisningskriterier til lungekræftpakken, ikke bliver genindkaldt til samme supplerende højdosis CT-skanning, som tilfældet var i Silkeborg (bilag 13). Dette trods risikoen for at finde lungekræft er 5 gange større, hvis man kun har fået lavet røntgen af lungerne i stedet for lavdosis CT (som patienterne fik i Silkeborg). Det blev endvidere afsløret, at hospitalsledelsen (i Randers) havde forsøgt at undgå resultaterne blev offentliggjorte og ikke ønskede at genindkalde de patienter, der i henhold til de opstrammede fortolkninger af henvisningskriterierne skulle have haft en højdosis CT-skanning.

SN har formået at få en af de mange genindkaldte patienter til at udtale sig om oplevelsen, hvor af det fremgår, at patienterne ikke blev informeret om at sandsynligheden for at finde en cancer var lige så lille som risikoen for at undersøgelsen udløste en strålingsinduceret kræft og patienten følte sig "som en brik i et spil", hvor der havde været en anden dagsorden (bilag 14). Samtidig påviste SN, hvordan forløbet kom til at udstille de praktiserende læger (bilag 15-16).

Sundhedsdirektør Ole Thomsen bebrejdede Silkeborg, at de ikke havde leveret forskningsresultaterne omkring værdien af lavdosis-CT-skanninger.

SN fandt imidlertid via aktindsigt frem til, at Ole Thomsen i en mail i 2018 anmodede Sundhedsstyrelsen om at sætte gang i de undersøgelser, der kunne afgøre, om "Silkeborgmodellen" skulle udbredes til hele landet. Ole Thomsen kunne "ikke huske, om han fik svar fra Sundhedsstyrelsen", men SN dokumenterede, at Sundhedsstyrelsen allerede i 2018 havde skrevet tilbage, at det ikke var en opgave for Sundhedsstyrelsen, men at opgaven lå hos regionen (og Universitetshospitalerne). Ole Thomsen foretog sig herefter intet, skønt resultaterne fra Silkeborg potentielt kunne redde 400 lungekræftpatienter om året, hvis resultaterne fra "Silkeborg-modellen" kunne implementeres i hele landet (bilag 4-5).

SN var den første til at påpege problemerne med den øverste ledelse i regionen inkl. hospitalsledelsen i Hospitalsenhed Midt brød ytringsfriheden, og SN fik forskningslektor og centerleder ved Danmarks Medie- og Journalisthøjskole Roger Buch til at udtale sig (bilag 9). Da Roger Buch udtalte sig meget skarpt, var det medvirkende til at skabe grundlag for, at der efterfølgende blev sendt en klage til Folketingets

Ombudsmand om brud på ytringsfriheden i form af trusler om ”tjenestelige samtaler”, ”kaffemøder”, ”omplaceringer” og ”ansættelsesmæssige konsekvenser” eller beskyldninger om ”illooyalitet” hos kritiske medarbejdere.

Vi er helt klar over, at modtagerne af Cavlingprisen sædvanligvis repræsenterer store nyhedsmedier og indstilles af cheferne på disse.

Så meget mere imponerende er det, at én enkelt journalist, der sidder alene med opgaven på en lille redaktion på en lokalavis, som givet har brugt en stor del af sin fritid på at sætte sig ind i de mange komplekse data, søge yderligere data via aktindsigter, drøftelser med mange forskellige fagfolk, politikere, indhente oplysninger fra Sundhedsstyrelsen, Styrelsen for Patientsikkerhed og flere andre involverede i sagen.

Dette arbejde er udført samtidig med, hun har skulle passe mange andre opgaver for avisen.

Samtidig har hun sandsynligvis været under et ”vist” pres for ikke at engagere sig for meget i en faglig sag, der fik politiske dønninger, hvilket kunne påvirke den ene politiske halvdel af avisens abonnenter.

SN har således demonstreret, at alle journalister som udgangspunkt – om end forudsætninger på de forskellige radaktioner er udtalt forskellige – kan præstere et journalistisk arbejder, der skaber national opmærksomhed, og som har været med til at flytte befolkningens syn på sagen, men også været med til at ændre forløbet – i en positiv retning for patienter og medarbejdere.

Susanne Niskanen er uden sammenligning den journalist i landet, der har den største viden om hele denne komplekse sag, og skønt arbejdet ikke er færdigt endnu, har hendes fremstillinger og journalistiske gravearbejde samt vedholdenhed været med til at åbne befolkningens (og efterhånden politikernes) øjne for hele forløbet, som givet ville have haft et andet forløb uden Susanne Niskanens indsats.

På ovennævnte baggrund mener vi, at Susanne Niskanen vil være en særdeles værdig og meget velfortjent modtager af Cavlingprisen, og samtidig dokumentere, at man selv på et lille dagblad kan mønstre engagerede journalister, der med dygtighed og vedholdenhed kan flytte selv komplekse sager.

Venlig hilsen

Erik Kristensen, tidligere formand for Overlægeforeningen

Jørgen Winther, medlem af regionsrådet, tidligere sundhedspolitisk ordfører i Folketinget i 20 år

Frank Mortens, tidligere praktiserende læge

Mahican Gielen, speciallæge i radiologi.